

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2024

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

Andijan, Uzbekistan

+998945668868

<https://innoworld.net>

Ўзбекистонда органик маҳсулот етиштирувчи корхоналарни бошқариш стратегияси

Садикова Гавхарой Насруллахоновна

АҚХАИ таянч докторанти

Аннотация: Ушбу мақолада органик маҳсулотлар бозорининг ўсиши ва экологик тоза маҳсулотларга талабнинг ортиши сабабли, Ўзбекистонда органик сабзавот етиштирувчи корхоналарни самарали бошқариш долзарб аҳамият касб этмоқда. Бунда стратегик, оператив, молиявий, технологик ва кадрлар бошқаруви элементларининг таснифи келтирилган.

Калит сўзлар: органик қишлоқ хўжалиги билан шуғулланувчи корхоналарни бошқариш, стратегик бошқарув, оператив бошқарув, молиявий бошқарув, технологик бошқарув ва кадрлар бошқаруви.

Кириш: Ўзбекистонда қишлоқ хўжалиги иқтисодиётининг муҳим тармоғи бўлиб, унинг асосий вазифаси мамлакат аҳолисининг озиқ-овқатга бўлган эҳтиёжини қондиришдир. Қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини ишлаб чиқиш ҳисобидан аҳоли даромадларини ошириш, иш ўринлари яратиш ва мамлакатда озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлашга органик маҳсулотлар етиштириш катта таъсир кўрсатади. Шу сабабли мамлакат бутун иқтисодиётининг ўсиш суръатлари, халқ фаровонлигини ошириш кўп жиҳатдан қишлоқ хўжалигининг ривожланиш даражасига боғлиқдир. Ҳозирги замонда қишлоқ хўжалиги маҳсулотларидан органик маҳсулотларга бўлган талаб тез суръатларда ортиб бормоқда. Ўзбекистонда ҳам экологик тоза ва соғлом маҳсулотларга эҳтиёж юқори бўлиб, фермер ва дехқон хўжаликларимизни қишлоқ хўжалигининг айнан шу йўналишига ўтиб маҳсулотлар етказиб беришларига бир канча муаммолар тўсиқ бўлмоқда. Шу сабабли, органик сабзавот етиштирувчи корхоналарни самарали бошқариш масаласи ҳам долзарбдир. Тўғри бошқарувни ташкил этиш ушбу бозорда муваффақиятга эришишнинг асоси бўлиб, қуйидаги йўналишлар орқали амалга оширилади:

Бошқарув йўналиши	Мазмун	Қўлланиладиган чоралар
Стратегик бошқарув	Корхонанинг узоқ муддатли мақсадларини белгилаш ва уларни амалга ошириш	Бозор таҳлили, рақобатчилар таҳлили, стратегик режалаштириш
Оператив бошқарув	Ишлаб чиқариш жараёнлари ва ресурслардан фойдаланишни самарали ташкил этиш	Хомашё ва ресурслар бошқаруви, маҳсулот сифати назорати, автоматлаштириш тизимлари
Молиявий бошқарув	Корхона харажатлари ва даромадларини оптималлаштириш, маблағларни	Бюджетлаштириш, сармоя жалб қилиш, молиявий ҳисобот юритиш

	жалб қилиш	
Технологик бошқарув	Янгиликлар ва инновацияларни жорий этиш орқали маҳсулот сифатини ошириш	Биологик ҳимоя воситалари, ақлли суғориш тизимлари, техник хавф-хатарларни минималлаштириш
Кадрлар бошқаруви	Корхона ходимларини тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш	Ходимларни ўқитиш, хавфсизлик чоралари, меҳнат унумдорлигини ошириш
Маркетинг ва сотувни бошқариш	Маҳсулотлар учун бозор ва сотувни кенгайтириш, мижозлар билан муносабатларни яхшилаш	Маркетинг стратегиялари, CRM тизимлари, савдо каналларини диверсификация қилиш
Ички назорат ва мониторинг	Корхона фаолиятини мунтазам назорат қилиш ва таҳлил орқали бошқарув самарадорлигини ошириш	KPI тизими, кўрсаткичларни таҳлил қилиш, жамоатчилик фикрини инобатга олиш

1-жадвал **Органик маҳсулот етиштирувчи корхоналарни самарали бошқаришда элементларининг таснифи**

Стратегик бошқарув корхонанинг узоқ муддатли мақсадларини белгилаш ва уларни амалга оширишда муҳим роль ўйнайди. Корхона раҳбарияти авваламбор бозор эҳтиёжларини ўрганиши, мақсадли аудиторияни таҳлил қилиши ва ривожланиш йўналишларини белгилаши лозим. Бу, ўз навбатида, ишлаб чиқариш ҳажмини оптималлаштириш ва маҳсулот турларини кенгайтиришни ўз ичига олади. Шунингдек, корхона бозорда рақобатчилар билан қандай рақобатлашишини, уларнинг стратегиясини таҳлил қилиши керак. Органик маҳсулот ишлаб чиқарувчи корхоналар иқтисодий самарадорликни таъминлашлари учун харажатларни оптималлаштириш муҳимдир. Бунда давлат субсидиялари, грантлар ва сармояларни жалб қилиш орқали корхона ўз молиявий кўрсаткичларини яхшилаши мумкин. Экспорт салоҳиятини ошириш йўлида халқаро стандартларга жавоб берадиган маҳсулот етиштириш ҳам корхона стратегиясининг муҳим қисми ҳисобланади.

Оператив бошқарув ишлаб чиқариш жараёнларини назорат қилиш орқали органик маҳсулотлар талабларига мос маҳсулот етиштириш лозим. Органик фермерликда хом-ашё сифатига алоҳида эътибор берилади, чунки кимёвий ўғитлардан фойдаланиш чекланганлиги боис, ресурслардан тежамкорлик билан фойдаланиш, сув ва энергия сарфини минималлаштириш, инновацион технологиялардан фойдаланиш корхонанинг асосий вазифаси бўлиши керак. Ишлаб чиқариш жараёнларининг ҳар бир босқичи аниқ назорат қилинишида автоматлаштирилган тизимлардан фойдаланиш орқали самарадорликни ошириш, сертификация жараёнида маҳсулот сифатини таъминлаш ва халқаро стандартларга мосликни таъминлаш муҳим аҳамиятга эга.

Молиявий Бошқарув корхона молиявий самарадорлигини таъминлаш учун бюджетлаштириш жараёнини тўғри йўлга қўйиши керак. Бу, ўз навбатида, даромадлар ва харажатларни режалаштириш, ресурсларни самарали тақсимлашга ёрдам беради. Инвестицияларни жалб қилиш ҳам муҳимдир, чунки органик фермерликда катта сармоя талаб этилади. Бунда кредитлар орқали маблағларни жалб қилиш ва ривожланиш йўналишларига тўғри сармоя киритиш корхона учун самарали қарорлардан бири бўлиши мумкин. Молиявий ҳисоботлиликини таъминлаш учун мунтазам ҳисоботлар юритиш ва уларни тегишли бошқарув органларига тақдим этиш зарур ҳисобланади.

Технологик бошқарув Инновация ва технологияларни жорий этиш органик маҳсулот етиштиришнинг сифатини оширишга хизмат қилади. Масалан, биологик ҳимоя воситалари, дронлар орқали назорат қилиш, ақлли суғориш тизимларидан фойдаланиш, техник хавф-хатарларни минималлаштиришни ўз ичига олади. Қишлоқ хўжалиги техникаси ва ускуналарининг узлуксиз ишлаши учун мунтазам профилактик хизмат кўрсатиш ҳам муҳимдир. Бунда техник носозликларни минималлаштириш учун хавфларнинг олдини олиш чораларини кўриш, техник хизмат кўрсатишнинг сифатини назорат қилиш керак

Кадрлар бошқаруви Сифатли маҳсулот ҳосил қилиш учун малакали кадрларни жалб қилиш ва уларнинг малакасини мунтазам ошириш корхона учун муҳим аҳамият касб этади. Меҳнат унумдорлигини ошириш мақсадида автоматлаштириш ва рақамли технологиялардан фойдаланиш мумкин. Ходимлар меҳнат қонунчилигига ва хавфсизлик стандартларига мувофиқ ишлашлари учун хавфсизлик чораларини кўриш зарур. Кадрлар бошқаруви жамоа ва корхонанинг юқори даражадаги меҳнат самарадорлигига эришишида муҳимдир. Бунинг учун мутахассисларни мунтазам ўқитиш ва уларнинг малакасини ошириш, янгидан-янги замонавий усуллар ва технологиялардан фойдаланишга ўргатиш лозим.

Маркетинг ва сотувни бошқариш Маркетинг стратегиялари корхона учун янги истеъмолчиларни жалб қилиш ва маҳсулотларга қизиқишни ошириш имконини беради. Мақсадли аудиторияни аниқлаш ва уларнинг эҳтиёжларига мувофиқ маркетинг стратегияларини ишлаб чиқиш орқали мижозлар базасини кенгайтириш мумкин. Савдо каналларини диверсификация қилиш, яъни анъанавий бозорлардан ташқаридаги электрон тижорат ва махсус органик маҳсулот дўконларидан фойдаланиш орқали сотувни ошириш имконияти пайдо бўлади. Мижозлар билан алоқада бўлиш, уларнинг талабларини ўрганиш ва маҳсулот сифатини яхшилаш орқали маҳсулотларнинг бозордаги талабини ошириш мумкин.

Ички назорат ва мониторинг корхона фаолияти самарадорлигини таъминлаш учун мунтазам равишда кўрсаткичларни таҳлил қилиш ва улар асосида қарорлар қабул қилиш муҳимдир. КРІ ёки бошқа кўрсаткичлар орқали ишлаб чиқариш жараёнининг самарадорлигини баҳолаш ва келажакка мўлжалланган режаларни янгилаб бориш мумкин. Жамоатчилик фикрини инобатга олиш, яъни корхона мижозлари, ҳамкорлари ва жамоатчилик фикрларига асосланган ҳолда фаолият юритиш, корхонанинг ижтимоий имижини яхшилайти ва уларнинг ишончини оширади. Бошқарув тизимини такомиллаштириш, мижозлар талабларига жавоб бериш ва корпоратив ижтимоий масъулиятни ошириш орқали корхона ўз ўрнини янада мустаҳкамлайди. Ушбу бошқарув йўналишлари органик сабзаот маҳсулотлари етиштирувчи корхоналарда юқори сифатли маҳсулот етиштириш ва бозорда рақобатбардош ўрин эгаллашга ёрдам беради.

Хулоса килиб шуни айтиш мумкин Ўзбекистонда органик сабзаот етиштирувчи корхоналарнинг самарали бошқаруви уларнинг бозорда муваффақиятга эришишида асосий омилдир. Бозор талаблари ва корхонанинг ички имкониятларини чуқур таҳлил қилган ҳолда ишлаб чиқилган стратегиялар орқали юқори сифатли маҳсулот етиштириш ва унинг иқтисодий самарадорлигини ошириш мумкин. Бундай ёндашув билан фаолият юритиш орқали Ўзбекистоннинг органик маҳсулотлари халқаро бозорларда ҳам юқори рақобатбардошликка эришиши мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар

1. O'zbekiston Respublikasining Organik mahsulotlar to'g'risida qonuni Qonunchilik palatasi tomonidan 2021-yil 3-dekabrda qabul qilingan Senat tomonidan 2022-yil 17-martda ma'qullangan
2. Пешкова. А.В. Эффективность производства продукции органического сельского хозяйства//Автореферат дисс. на соиск. учен. степ. к.э.н. Москва-2013. С.
3. Харитонов. С.А. Организационно-экономические аспекты развития органического сельского хозяйства в России// Автореферат дисс. на соиск. учен. степ. к.э.н. Москва-2013. С.
4. С.Т.Искандаров Г.Садикова Қишлоқ хўжалигини барқарор ривожлантиришнинг асосий йўналишлари Miasto Przyszłości Kielce 2022
5. G.N.Sadikova Organik qishloq xo'jaligi bilan shug'illanuvchi tashkilotlar faoliyatida boshqarishning ahamiyati SCIENCE AND EDUCATION IN AGRICULTURE № 8, 2024
6. G.N.Sadikova THE POSSIBILITIES OF GROWING ORGANIC PRODUCTS IN OUR COUNTRY. INTERNATIONAL BULLETIN OF APPLIED SCIENCE AND TECHNOLOGY